

महाराष्ट्राच्या सागरी जलधी क्षेत्रातील सिल्वर
पॉमफ्रेट (*Pampus argenteus*) या माशास
“राज्य मासा” म्हणून घोषित करण्याबाबत...

महाराष्ट्र शासन

कृषी, पशुसंवर्धन, दुग्धव्यवसाय विकास व मत्स्यव्यवसाय विभाग

शासन निर्णय क्रमांक: मत्स्यवि-१०२३/प्र.क्र.२६०/पदुम-१४

हुतात्मा राजगुरु चौक, मादाम कामा मार्ग,

मंत्रालय, मुंबई -४०० ०३२

दिनांक: ०५ सप्टेंबर, २०२३

प्रस्तावना-

१.१ पॅम्पस आर्जेन्टियस (*Pampus argenteus*) सिल्वर पॉमफ्रेट (Silver Pomfret) ही प्रजाती इंडो-वेस्ट पॅसिफिक, आशिया आणि पूर्व आफ्रिकेच्या किनारपट्टीतील क्षेत्रात आढळते. सिल्वर पॉमफ्रेट्स सामान्यतः चांदीच्या/पांढऱ्या रंगाचा असून व लहान खवले असणारा मासा आहे. सिल्वर पॉमफ्रेट या माशाला स्थानिक पातळीवर पापलेट किंवा सरंगा म्हणून ओळखले जाते. पालघर जिल्ह्याच्या सागरी क्षेत्रात सिल्वर पॉमफ्रेट (पापलेट) मोठ्या प्रमाणात आढळत असल्याने हे क्षेत्र गोल्डन बेल्ट म्हणून प्रसिद्ध आहे.

१.२ महाराष्ट्राच्या किनारपट्टीवरील पर्यावरण आणि मासेमारी अर्थव्यवस्थेत “सिल्वर पॉमफ्रेट (पापलेट)” या माशाला विशेष स्थान आहे. ही प्रजाती किनारपट्टीवरील समुदायाच्या उपजीविकेचा आणि सांस्कृतिक वारशाचा अविभाज्य भाग आहे. राज्याच्या मासेमारी उद्योगात महत्त्वपूर्ण योगदान देण्यासोबतच “सिल्वर पॉमफ्रेट” त्याच्या स्वादिष्ट चव आणि अपवादात्मक पौष्टिक मूल्यासाठी प्रसिद्ध आहे. त्यामुळे देशात तसेच परदेशातील ग्राहकांमध्ये हा मासा पसंतीचे सागरी अन्न बनले आहे.

१.३ देशांतर्गत आणि आंतरराष्ट्रीय बाजारपेठेतील पापलेट व्यापारातील बदलांसह मासेमारी पद्धतीतील बदलांमुळे लहान पापलेट मास्यांची मासेमारी मोठ्या प्रमाणात होत असल्याने, भारताच्या वायव्य भागातील सिल्वर पॉमफ्रेट (पापलेट) माशाच्या साठ्यावर विपरीत परिणाम झाला असून, त्यामुळे महाराष्ट्रात सिल्वर पॉमफ्रेट (पापलेट) चे उत्पादन कमी होत आहे.

१.४ भारतातील अनेक राज्यांनी, आपल्या राज्यातील वैशिष्ट्यपूर्ण निवडक मत्स्य प्रजातीची (मासा) शाश्वतता, संवर्धन आणि वाढीसाठी "राज्य मासा" म्हणून घोषित केले आहेत. जेणेकरून, या माध्यामातून त्या राज्य माशाचे जतन - संवर्धन, सागरी पर्यावरण, जीव साखळी आणि मच्छीमारांची आर्थिक उपजीविका टिकवून ठेवता येते.

१.५ International Union for Conservation of Nature (IUCN) या आंतरराष्ट्रीय स्तरावरील संस्थेच्या अहवालाप्रमाणे, सिल्वर पॉमफ्रेट (पापलेट) हा मासा “नामशेष न झालेले (Not Extinct)” वर्गवारीमध्ये मोडत असला तरी, महाराष्ट्र राज्यातील सिल्वर पॉमफ्रेटच्या मत्स्योत्पादनामध्ये मागील काही वर्षांमध्ये विशेष घट झाल्याचे निदर्शनास आले आहे.

१.६ सदरची बाब लक्षात घेता, महाराष्ट्राच्या सागरी जलधी क्षेत्रातील, सिल्वर पॉमफ्रेट (*pampus argenteus*) या उल्लेखनीय मत्स्य प्रजातीचे जतन करण्यासोबतच, सागरी परिसंस्थेचे रक्षण, लहान मासळीच्या (Juvenile fishing) मासेमारीला आळा घालणे आणि शाश्वत मासेमारी पद्धतींना प्रोत्साहन देण्याच्या महत्त्वपूर्ण गरजेबद्दल जागरूकता वाढविणे, आवश्यक आहे. यामुळे महाराष्ट्र राज्यात “सिल्वर पॉमफ्रेट” हा माशाला “राज्य मासा” म्हणून घोषित करण्याची बाब शासनाच्या विचाराधीन होती. याअनुषंगाने, खालीलप्रमाणे निर्णय घेण्यात आला आहे.

शासन निर्णय :-

२. महाराष्ट्राच्या सागरी जलधी क्षेत्रातील “सिल्वर पॉमफ्रेट/पापलेट (*pampus argenteus*)” या माशाला, शासन याद्वारे “राज्य मासा” म्हणून घोषित करित आहे.

३. महाराष्ट्राच्या सागरी जलधी क्षेत्रातील सिल्वर पॉमफ्रेट (*Pampus argenteus*) या मत्स्य प्रजातीचे जतन करण्यासोबतच सागरी परिसंस्थेचे रक्षण, लहान मासळीच्या मासेमारीला आळा घालणे आणि शाश्वत मासेमारी पद्धतींना प्रोत्साहन देण्याच्या महत्त्वपूर्ण गरजेबद्दल जागरूकता वाढविणे, याबाबतच्या उपाययोजना करण्याबाबतच्या मार्गदर्शक सुचना स्वतंत्ररित्या निर्गमित करण्यात येतील.

४. सदर शासन निर्णय महाराष्ट्र शासनाच्या www.maharashtra.gov.in या संकेतस्थळावर उपलब्ध करण्यात आला असून त्याचा संकेतांक २०२३०९०५१७२३५२८१०१ असा आहे. हा आदेश डिजीटल स्वाक्षरीने साक्षांकित करून काढण्यात येत आहे.

महाराष्ट्राचे राज्यपाल यांच्या आदेशानुसार व नावाने,

(किशोर जकाते)

उप सचिव, महाराष्ट्र शासन

प्रत,

१. मा. मुख्यमंत्री यांचे प्रधान सचिव, मंत्रालय, मुंबई.

२. मा. मंत्री (मत्स्यव्यवसाय) यांचे खाजगी सचिव, मंत्रालय, मुंबई

३. मा. विरोधी पक्षनेता, विधानसभा / विधानपरिषद, विधानभवन, मुंबई.
४. सर्व मा. विधानसभा व विधानपरिषद सदस्य, विधानभवन, मुंबई.
५. मुख्य सचिव, महाराष्ट्र राज्य, मंत्रालय, मुंबई.
६. अपर मुख्य सचिव, वित्त विभाग, मंत्रालय, मुंबई.
७. अपर मुख्य सचिव (कृषी), कृषी व पदुम विभाग, मंत्रालय, मुंबई.
८. अपर मुख्य सचिव (मत्स्यव्यवसाय), कृषी व पदुम विभाग, मंत्रालय, मुंबई.
९. प्रधान सचिव, नियोजन विभाग, मंत्रालय, मुंबई
१०. प्रधान सचिव, पर्यावरण विभाग, मंत्रालय, मुंबई.
११. महासंचालक, माहिती व प्रसिध्दी, मंत्रालय, मुंबई.
१२. आयुक्त, मत्स्यव्यवसाय, महाराष्ट्र राज्य, मुंबई.
१३. व्यवस्थापकीय संचालक, महाराष्ट्र मत्स्योद्योग विकास महामंडळ, मुंबई.
१४. सह आयुक्त, मत्स्यव्यवसाय (भुजल/निपास/सागरी), मुंबई.
१५. उप आयुक्त, मत्स्यव्यवसाय (प्रशासन/अर्थ व नियोजन/सांख्यिकी), मुंबई
१६. उप निबंधक सहकारी संस्था (मत्स्यव्यवसाय), मुंबई
१७. प्रादेशिक उपायुक्त, (मत्स्यव्यवसाय), मुंबई/पुणे/नाशिक/औरंगाबाद/लातूर/
अमरावती/ नागपुर.
१८. सर्व सहायक आयुक्त, मत्स्यव्यवसाय.
१९. मत्स्यव्यवसाय विभागातील सर्व कार्यासने, कृषी व पदुम विभाग, मंत्रालय, मुंबई
२०. पदुम-१४ कार्यासन, कृषी व पदुम विभाग, मंत्रालय, मुंबई-३२ (निवडनस्ती).